

JERZY KOPEREK

SYSTEMY KSZTAŁCENIA
W ZAKRESIE KWALIFIKACJI I KOMPETENCJI
PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH
W WYBRANYCH PAŃSTWACH EUROPEJSKICH

TRAINING SYSTEMS IN TERMS OF QUALIFICATIONS AND COMPETENCIES
OF SOCIAL WORKERS IN THE SELECTED EUROPEAN COUNTRIES

A b s t r a c t. Training of social workers, based on national and EU standards of education, aims to acquire by them the professional qualifications and competencies. It also aims to the development of the profession in order to cope with the social challenges of modern society. The analysed issue of the European training system of social workers is presented in the context of the legal regulations in the selected European countries.

In this context, it is worthwhile to learn the basic qualifications and competencies of social workers obtained in the course of education in selected European countries. The presented study examines this issue with regard to Polish standards. There is a need on the one hand the implementation legislation to Polish legislation, on the other hand, every state has the right to apply the relevant education system for their own solutions to social workers defining qualification standards of the profession. There is therefore a need for updating and developing educational standards in preparation for the profession of social worker in Poland, using the standards of the EU, EU Member States and European states outside the EU. The article draws attention to these considerations, and tries to present these standards in the context of European and national educational standards.

Key words: European training systems; harmonization of higher education; qualifications and competencies of social workers

WPROWADZENIE

W prawie unijnym pojęcie „zawodu regulowanego” jest definiowane jako działalność zawodowa, której warunki podjęcia lub wykonywania są regulowane przepisami ustawowymi, wykonawczymi lub administracyjnymi, które nakładają obowiązek posiadania specjalnych kwalifikacji zawodowych¹. Wykonywanie zawodu regulowanego uzależnione jest od spełnienia wymogów określonych w przepisach danego państwa członkowskiego UE. Każde państwo członkowskie UE decyduje o uregulowaniu dostępu do zawodów. Zdarza się, że w jednym państwie członkowskim UE konkretny zawód jest regulowany, a w innych państwach nie ma on takiego statusu².

Zawód pracownika socjalnego jest zawodem regulowanym, a więc podlega szczególnym regulacjom prawnym w zakresie dopuszczenia do jego wykonywania. Kwalifikacje pracowników socjalnych oraz stawiane im wymagania i zadania są uregulowane ustawowo. Zgodnie z prawem polskim standardy zawodowe tej profesji wymagają ukończenia studiów licencjackich w zakresie pracy socjalnej. Podstawa prawna w prawodawstwie polskim odnosi się do następujących dokumentów³:

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, art. 36 ust. 8⁴;
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania⁵.

W klasyfikacji zawodów i specjalności zawartej w rozporządzeniu Ministra, Pracy i Polityki Społecznej RP zawód pracownika socjalnego jest wpisany do rejestru pod kodem 341205⁶. Klasyfikacja zawodów i specjalności jest usystematyzowanym zbiorem zawodów i specjalności występujących na rynku pracy.

---

¹ *Zawód regulowany* – definicja zawodu regulowanego w rozumieniu dyrektywy 2005/36 – czasopisma.beck.pl [dostęp: 25.01.2016]; https://pl.wikipedia.org/wiki/Zawód_regulowany [dostęp: 25.01.2016].

² <http://www.nauka.gov.pl/ogolne-informacje-o-systemie-uznawania-kwalifikacji-zawodowych-zgodnie-z-dyrektywa-2005-36-we-co-to-jest-zawod-regulowany-dzialalnosc-regulowana.html> [dostęp: 25.01.2016].

³ <http://www.mpips.gov.pl/praca/bazy-danych-mpips-dla-potrzeb-edukacji-i-pracy/klasyfikacjazawodow-i-specjalnosci/> [dostęp: 25.01.2016].

⁴ Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, art. 36 ust. 8 (Dz.U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.).

⁵ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. z 2014 r., poz. 1145).

⁶ Tamże.

Klasyfikacja opracowana została w oparciu o Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 (*International Standard Classification of Occupations*). Klasyfikacja ta jest rekomendowana do stosowania poszczególnym krajom przez Międzynarodową Organizację Pracy (MOP) i EUROSTAT – urząd statystyczny Unii Europejskiej. Natomiast jest ona wprowadzona zaleceniem Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 29 października 2009 r. (Dz.U. L 292, 10/11/2009 P. 0031-0047) w sprawie stosowania Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08⁷. Aktualizowanie klasyfikacji, w celu dostosowania do zmian zachodzących na rynku pracy (polskim i europejskim), poprzez wprowadzanie do niej nowych zawodów/specjalności, odbywa się co 2-3 lata. Polska klasyfikacja zawodów i specjalności jako metodologicznie oparta na Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Zawodów ISCO-08, aktualizowana jest w drodze zmian rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej (od 2015 r. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu ich stosowania⁸.

W Rzeczypospolitej Polskiej wobec zawodów regulowanych stosowane są przepisy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Kwalifikacje oznaczają zbiór kompetencji, których osiągnięcie zostało formalnie potwierdzone odpowiednim dokumentem (np. dyplomem, świadectwem) przez uprawnioną instytucję. Uznawalność kwalifikacji zawodowych obowiązuje w RP także w stosunku do zawodu pracownika socjalnego. W Polsce kwalifikacje pracowników socjalnych są wskazane ustawą z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁹ oraz ustawą z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej¹⁰ oraz jej późniejszymi nowelizacjami w zakresie przepisów dotyczących uprawnień do wykonywania zawodu¹¹. Podstawowe kwalifikacje pracowników socjalnych określa art. 116 i art. 156 ustawy o pomocy społecznej z uwzględnieniem kolejnych nowelizacji tej ustawy¹².

---

⁷ Zalecenie Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 29 października 2009 r. w sprawie stosowania Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 (Dz.U. L 292, 10/11/2009 P. 0031-0047).

⁸ <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci> [dostęp: 25.01.2016].

⁹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593; tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362; Dz.U. z 2015 r., poz. 163).

¹⁰ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2007 r., Nr 48, poz. 320).

¹¹ Ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., Nr 40, poz. 229); ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r., poz. 1310).

¹² Zob. ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, art. 5 (Dz.U.

W ustawodawstwie unijnym wprowadzono dla potrzeb systemu uznawania kwalifikacji pojęcie działalności regulowanej. Może nią być działalność wymieniona w załączniku IV do dyrektywy 2005/36/WE. Wprowadzenie tego pojęcia uzasadnione jest możliwością posiadania przez pracownika profesjonalnych kwalifikacji na podstawie odpowiedniego doświadczenia zawodowego. Precyzując, stwierdza się: jeśli prawo do wykonywania w danym państwie członkowskim którejs z wymienionych w dyrektywie działalności jest uzależnione od posiadania określonych kwalifikacji w zakresie wiedzy i umiejętności o charakterze ogólnym, handlowym lub zawodowym, migrant może mieć automatycznie uznane kwalifikacje do wykonywania tej działalności, pod warunkiem posiadania odpowiedniego doświadczenia zawodowego lub doświadczenia połączonego z odpowiednim kształceniem w zakresie prowadzenia tej samej działalności w państwie członkowskim, z którego przybywa¹³.

Biorąc pod uwagę powyższe konstatacje, wydaje się wartościowe poznanie podstawowych kwalifikacji pracowników socjalnych w wybranych państwach europejskich. Zaprezentowane studium analizuje tę problematykę z uwzględnieniem polskich standardów. Z jednej strony następuje proces implementacji ustawodawstwa unijnego do polskiego prawodawstwa, a z drugiej każde państwo ma prawo do stosowania właściwych dla swojego systemu kształcenia pracowników socjalnych rozwiązań określających standardy kwalifikacji tej grupy zawodowej. Istnieje więc potrzeba aktualizacji i rozwoju standardów kształcenia w zakresie przygotowania do zawodu pracownika socjalnego w Polsce, korzystając ze standardów unijnych, państw członkowskich UE oraz państw europejskich nienależących do UE. Prezentowany artykuł zwraca uwagę na te uwarunkowania i stara się je przedstawić w kontekście europejskich i krajowych standardów edukacyjnych.

1. EUROPEJSKIE STANDARDY KSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

Polityka edukacyjna Unii Europejskiej oraz poszczególnych krajów Europy zaczęła odgrywać w ostatnich czasach coraz większą rolę na tle innych wspólnotowych polityk. Przyczyniło się do tego wiele czynników, wśród których jednym

---

z 2007 r., Nr 48, poz. 320); <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoleczna/interpretacje-wybranych-przepisow/kwalifikacje-pracownika-socjalnego/> [dostęp: 25.01.2016].

¹³ <http://www.nauka.gov.pl/ogolne-informacje-o-systemie-uznawania-kwalifikacji-zawodowych-zgodnie-z-dyrektywa-2005-36-we/co-to-jest-zawod-regulowany-dzialalnosc-regulowana.html> [dostęp: 25.01.2016].

z najważniejszych jest wprowadzenie nowych reform i programów, mających na celu udoskonalenie różnych szczebli szkolnictwa¹⁴.

Przełomem w europejskiej polityce edukacyjnej była Deklaracja Bolońska, dzięki której powstał plan harmonizacji szkolnictwa wyższego w Europie. Deklaracja ta przyczyniła się do wprowadzenia szeregu zmian mających na celu stworzenie nowych możliwości kształcenia oraz powstania Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Szczególną rolę w tych zmianach odgrywa program Sokrates, którego poszczególne części składowe zajmują się reformami edukacji szkolnej, począwszy od poziomu przedszkola, skończywszy na studiach wyższych i kształceniu ustawicznym osób dorosłych.

Proces integracji europejskiej w wymiarze szkolnictwa wyższego dokonuje się na podstawie przyjętej przez kraje europejskie Deklaracji Bolońskiej¹⁵. Standaryzacja poziomów i programów kształcenia ma ogromne znaczenie dla procesu rozwoju szkolnictwa wyższego w Europie. Jednym z elementów tej standaryzacji jest trójstopniowy podział kształcenia na poziomie licencyjnym, magisterskim i doktorskim oraz system ECTS, dzięki któremu wzrasta czytelność uzyskiwanych formalnie kwalifikacji. Sprzyja on również większej mobilności studentów i profesjonalistów z zakresu pracy socjalnej. Działania te podejmowane są na forum Unii Europejskiej, ale ostateczne regulacje prawne systemów kształcenia

---

¹⁴ Por. J. KOPEREK, K. RYCHLEWSKA-SZCZEPAŃCZYK, *Polityka edukacyjna między dwoma modelami: polskim i francuskim – szkolnictwo wyższe*, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy*, Łódź 2012, s. 205-218; E. KANTOWICZ, *Koncepcje kształcenia do pracy społecznej w ujęciu Aleksandra Kamińskiego*, w: E. MARYNOWICZ-HETKA, H. KUBICKA, M. GRANOSIK (red.), *Aleksander Kamiński i jego twórczość pedagogiczna. Dyskusja o przeszłości wobec teraźniejszości i przyszłości*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2004, s. 359-367; E. KANTOWICZ, A. OLUBIŃSKI (red.), *Działanie społeczne w pracy socjalnej na progu XXI wieku*, Toruń: Wydawnictwo Akapit 2003; S. KARVINEN, T. POSO, M. SATKA (red.), *Reconstructing social work research. Finish Methodological Adaptations*, Jakaskyla: SoPhi 1999; A. KOTLARSKA-MICHALSKA (red.), *Obszary pracy socjalnej w teorii i praktyce*, Poznań: Wydawnictwo UAM 2002; Ch. LABONTE-ROSET, *The European Higher Education Area and Research Orientated Social Work Training*, referat wygłoszony na Międzynarodowym Seminarium Social Work Education in Europe – Towards a Stronger Research-Orientation, 31 March – 4 April, Hochschule Magdeburg 2004; E. MARYNOWICZ-HETKA, *Badanie – działanie – kształcenie. Wybrane problemy analizy i przygotowania do działania*, w: A. KOTLARSKA-MICHALSKA (red.), *Obszary pracy socjalnej w teorii i praktyce*, Poznań: Wydawnictwo UAM 2002; Z. MELOSİK, *Uniwersytet i społeczeństwo. Dyskursy wolności, wiedzy i władzy*, Poznań: Wydawnictwo Wolumin 2002; A. MIELCZAREK, *Dokąd zmierza praca socjalna w XXI wieku?*, „Vladislavia” 2002, nr 13.

¹⁵ Por. J. KOPEREK, K. RYCHLEWSKA-SZCZEPAŃCZYK, *Proces harmonizacji szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej*, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych*, s. 153-171; J. KOPEREK, K. WALIGÓRSKA, *Znaczenie Procesu Bolońskiego dla rozwoju europejskiej polityki edukacyjnej*, w: tamże, s. 173-204.

są w gestii państw członkowskich. Z tego wynika, że dopuszczalne są również autonomiczne rozwiązania uwarunkowane własnym doświadczeniem w zakresie świadczenia pracy socjalnej i rozwojem społeczno-ekonomicznym państwa¹⁶.

Określając europejskie standardy kształcenia pracowników socjalnych w kontekście postanowień Deklaracji Bolońskiej, zmierza się do doskonalenia systemów kształcenia w zakresie pracy socjalnej zarówno w Unii Europejskiej, jak i w poszczególnych krajach europejskich. Wartości odmienne i elementy wspólne, których poszukuje się, choć mogą nie być porównywalne w swej zawartości, to jednak dają się odnieść do określonych standardów¹⁷.

Unia Europejska i państwa członkowskie nastawione są w znacznym wymiarze na rozwój wspólnotowego rynku pracy. Ma to wyraźny wpływ na ich politykę edukacyjną. W tych uwarunkowaniach powstał na linii świata polityki i uniwersytetów swoistego rodzaju spór kompetencyjny w zakresie kształcenia pracowników. Z oczywistych racji uniwersytety promują „akademickość” kształcenia. Natomiast czynniki polityczne popierają rozwój szkolnictwa wyższego zawodowego. Za tym typem szkolnictwa przemawiają następujące argumenty: 1) argument finansowy z zakresu utrzymywania uczelni; 2) argument społeczny z zakresu przeciwdziałania bezrobociu; 3) argument z zakresu polityki zatrudnieniowej. W pierwszym przypadku politycy stwierdzają, że wyższe szkolnictwo zawodowe jest tańsze w porównaniu do szkolnictwa oferującego pełne wyższe wykształcenie. Drugi argument sprowadza się do tezy, że absolwenci wyższych uczelni zawodowych łatwiej zdobywają pracę. Natomiast formułując trzeci argument zauważa się, że instytucje kształcące, a zwłaszcza instytucje pomocy społecznej musiałyby w długoterminowym procesie kształtować na rynku pracy pobyt na zatrudnienie dla pracowników socjalnych z pełnym wyższym wykształceniem. Proces ten wymagałby niewątpliwie aktywnego kształtowania popytu na taki rodzaj kwalifikacji w obszarze pracy socjalnej. Okazuje się więc, że racje ekonomiczne warunkują w dużym stopniu europejską politykę edukacyjną wobec szkolnictwa wyższego¹⁸.

W europejskim szkolnictwie wyższym ujednocenie systemu kształcenia zgodnie z Deklaracją Bolońską, nie niweluje jednak różnic w kwalifikacjach

---

¹⁶ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie. Inspiracje teoretyczne i standardy kształcenia*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 2005, s. 247; zob. Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. UE L 255 z 30.09.2005, s. 22, ze zm.).

¹⁷ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 246-247.

¹⁸ Tamże, s. 252; por. P. SAŁUSTOWICZ, *Wyższe kształcenie zawodowe pracowników socjalnych w Niemczech*, „Praca Socjalna” 1993, nr 4, s. 25.

zawodowych osiągniętych na różnych europejskich uczelniach¹⁹. Wynika to z pewnością z różnic w ramach systemów edukacji w poszczególnych państwach, a także z charakteru i tożsamości danej uczelni wyższej. Warto również nadmienić, że zgodnie z socjologicznymi obserwacjami szkolnictwo zakorzenione jest ideowo w danym społeczeństwie, czerpiąc od niego wzorce wychowawcze i jednocześnie edukuje obywateli dla jego potrzeb. Zauważa się więc swoistego rodzaju sprzężenie zwrotne między procesem socjalizacji w społeczeństwie i procesem edukacji w szkolnictwie, przygotowującym obywateli do pracy w tym społeczeństwie²⁰.

W Europie niektóre kraje posiadają także dualny system kształcenia pracowników socjalnych. W systemie tym wyróżnia się wykształcenie uzyskane na uniwersytetach i politechnikach oraz zdobyte w wyższych szkołach zawodowych. Tak jest m.in. w Finlandii, Holandii i na Litwie, gdzie rozróżnia się uniwersytecki i zawodowy stopień bakałarza. Natomiast we Francji uniwersytecki stopień licencjata mają prawo nadawać tylko takie wyższe uczelnie zawodowe, które otrzymały zezwolenie ministra kultury²¹.

Pomimo różnych systemów kształcenia w państwach europejskich, to jednak w większości z nich studia zawodowe (trzyletnie) stanowią podstawową formę kształcenia akademickiego i osiągnięcia profesjonalnych kompetencji. Dotyczy to

---

¹⁹ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 252; J. KOPEREK, K. RYCHLEWSKA-SZCZEPANCZYK, *Proces harmonizacji szkolnictwa wyższego*, s. 153-171; J. KOPEREK, K. WALIGÓRSKA, *Znaczenie Procesu Bolońskiego*, s. 173-204.

²⁰ Por. A. KOPEREK, J. KOPEREK (red.), *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy*, Łódź 2012; A. KOPEREK, *Edukacja patriotyczna w podstawowych środowiskach wychowawczych: w rodzinie, szkole i społeczności lokalnej*, w: tamże, s. 63-89; A. KOPEREK, *Socjalizacja jako społeczno-wychowawczy proces integracji jednostki ze społeczeństwem*, „Pedagogika Katolicka” 2011, nr 8, s. 261-265; A. KOPEREK, *Wpływ kultury na wychowanie społeczne w procesie socjalizacji*, „Pedagogika Katolicka” 2010, nr 7, s. 96-101; A. KOPEREK, *Socjalizacja jako proces wychowania do uczestnictwa w życiu społecznym*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 11 (2010), z. 4, s. 139-154; A. KOPEREK, *Wychowanie do pojednania. Formatio Catholica*, Łódź–Gachenbach: Adam Koperek, Kazimierz Piotrowski 2010; A. KOPEREK, *Edukacja patriotyczna w kontekście polskiej kultury narodowej*, „Saeculum Christianum. Pismo Historyczno-Społeczne” 16 (2009), nr 1, s. 257-267; A. KOPEREK, *Wychowanie prospołeczne jako warunek uczestnictwa obywateli w życiu publicznym*, Warszawa 2007; A. KOPEREK, *Zaangażowanie społeczne obywateli*, Łódź: Wydawca Adam Koperek 2008; A. KOPEREK, *Człowiek – Państwo – Świat. Edukacja społeczna obywateli*, Łódź–Gachenbach: Adam Koperek, Kazimierz Piotrowski 2008.

²¹ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 252; por. W. LORENZ, *Social work and Bologna process*, „Social Work & Society” 3 (2005), z. 2, s. 230; J. KOPEREK, K. RYCHLEWSKA-SZCZEPANCZYK, *Polityka edukacyjna między dwoma modelami: polskim i francuskim – szkolnictwo wyższe*, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych*, s. 205-218.

m.in. Danii, Grecji, Hiszpanii, Niemczech, Szkocji, Szwecji. Oczywiście w tych krajach istnieje także możliwość dalszego kształcenia na poziomie pełnych wyższych studiów i zdobywania specjalizacji²².

Pojawia się jednak dylemat w związku z kształceniem na poziomie studiów magisterskich. Pojawia się fundamentalne pytanie o różnice w zakresie programów studiów pierwszego (BA – *Bachelor degree*) i drugiego stopnia (MA – *Master degree*). Co do zasady, większość krajów jest zgodna, że studia licencjackie mają przygotować do wykonywania konkretnego zawodu pracownika socjalnego, stąd mają charakter bardziej praktyczny. Natomiast studia na poziomie magisterskim winny być ukierunkowane w większym stopniu na badania naukowe. To rozróżnienie bardziej akcentują instytucje akademickie m.in. we Francji, Holandii i Niemczech, a mniej w Austrii i Belgii. Szczególnie wyraźnie ten podział na kształcenie w zakresie kompetencji praktycznych na poziomie studiów pierwszego stopnia (BA) i badania na poziomie studiów magisterskich (MA) istnieje w Anglii i Irlandii²³.

2. REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE KSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH

Regulacje prawne w zakresie kształcenia pracowników socjalnych są wynikiem formalnych działań rządowych. Tak jest w większości krajów europejskich. Dla przykładu, w Szwajcarii za regulacje prawne w tym zakresie odpowiadają rządowe departamenty do spraw nauki i pracy socjalnej lub stowarzyszenia szkół pracy socjalnej. Natomiast w Wielkiej Brytanii i Irlandii działania regulujące podejmują agendy odpowiedzialne za promocję edukacji do pracy socjalnej. O zakresie regulacji decydują przepisy ustanawiające cele, zadania, ramy programowe i instytucjonalne kształcenia, a także określające czas studiów i poziomy kształcenia akademickiego²⁴. Szczegółowe informacje na ten temat zawiera raport porównawczy z programu badawczego w dziedzinie polityki społecznej, opracowany pod patronatem Rady Europy w formie dokumentu CDPS(97)21²⁵.

²² E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 252.

²³ Tamże, s. 252-253; por. W. LORENZ, *Social work and Bologna process*, s. 31.

²⁴ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 247.

²⁵ W zakresie standardów kształcenia pracowników socjalnych w Europie ważnym raportem porównawczym, który został opracowany pod patronatem Rady Europy w 1997 r., jest dokument CDPS(97)21: *The initial and further training of social workers taking into account their changing role. Co-ordinated research programme in the social field (1994-1995)*. Raport powstał w ramach programu badawczego w dziedzinie polityki społecznej (1994-1995). Jego koordynatorem na płasz-

Kontrola rządowych organów w zakresie kształcenia pracowników socjalnych, a także szerzej – do profesji społecznych, jest uwarunkowana wieloma czynnikami. Do nich należy zaliczyć politykę edukacyjną i społeczną UE oraz politykę socjalną państwa w obszarze pomocy społecznej. W państwach europejskich spotyka się dwa różne systemy edukacji. W jednych funkcjonuje zdecentralizowany system (np. w Finlandii, Szwecji). Charakteryzuje się on daleko idącą autonomią szkół, w tym także szkół kształcących do profesji społecznych. Odpowiedzialność rządu jest ograniczona do ustanawiania budżetu i rzebisów w zakresie regulacji sfery edukacyjnej i usług socjalnych. Sytuacja odwrotna jest w państwach, w których rząd bierze pełną odpowiedzialność za całokształt kształcenia, a więc także za standardy edukacji. Tak jest np. w Wielkiej Brytanii, gdzie rząd nadzoruje i reguluje działania szkoły poprzez specjalnie powołaną komisję (CCETSW)²⁶.

Analizując brytyjski system edukacji i prezentując zadania Centralnej Rady ds. Edukacji i Kształcenia w Pracy Socjalnej [Central Council for Education and Training in Social Work (CCETSW)]²⁷, należy podkreślić z historycznego punktu widzenia, że była ona kontynuatorką Centralnej Rady ds. Kształcenia w Pracy Socjalnej [Council for Training in Social Work (CTSW)]²⁸. Centralna Rada ds. Edukacji i Kształcenia w Pracy Socjalnej (CCETSW) była, od 1970 do 2001 r., ustawowym organem odpowiedzialnym za promowanie kształcenia i szkolenia w pracy socjalnej, uznawanie kursów i przyznawanie kwalifikacji w całej Wielkiej Brytanii. CCETSW powołano 1 października 1971 r. na podstawie ustawy o Opiece Zdrowotnej i Pomocy Społecznej (Kształceniu) [Health Visiting and Social Work (Training) Act] z 1962 r. Zastąpiła ona Centralną Radę Kształcenia w zakresie Opieki nad Dziećmi [Central Training Council in Child Care], Radę ds. Kształcenia w Pracy Socjalnej [Council for Training in Social Work] oraz Komisję ds. Rekrutacji i Kształcenia Rady Doradczej w zakresie Opieki i Re-

---

czyźnie pracy socjalnej w Europie był Hans J. Brauns. Program ten, będąc uzupełnieniem i podsumowaniem wcześniejszych badań, głównie rozwijał kwestie ochrony praw człowieka i migracji w treściach kształcenia profesjonalnego. Podejmował również, choć w ograniczonym wymiarze, problematykę dotyczącą systemów kształcenia w zakresie pracy socjalnej w Europie. Por. E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 30; J. KORNBECK, *Researching social work professionalisation in the context of European integration*, „Social Work in Europe” 5 (1999), nr 3, s. 75.

²⁶ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 247-248.

²⁷ Centralna Rada ds. Edukacji i Kształcenia w Pracy Socjalnej [Central Council for Education and Training in Social Work (CCETSW)], http://en.wikipedia.org/wiki/Central_Council_for_Education_and_Training_in_Social_Work [dostęp: 25.01.2016].

²⁸ Centralna Rada ds. Kształcenia w Pracy Socjalnej [Council for Training in Social Work (CTSW)] została założona w 1962 r., w 1970 r. została przemianowana na Centralną Radę ds. Edukacji i Szkolenia w Pracy Socjalnej [Central Council for Education and Training in Social Work (CCETSW)] <http://archiveshub.ac.uk/data/gb152422col> [dostęp: 25.01.2016].

habilitacji [Recruitment and Training Committee of the Advisory Council for Probation and After-Care], a także przejęła niektóre funkcje Stowarzyszenia Pracowników Socjalnych w zakresie Psychiatrii [Association of Psychiatric Social Workers] i Instytutu Pracy Socjalnej ds. Opieki Medycznej [Institute for Medical Social Work]. W dniu 1 października 2001 r. CCETSW została zawieszona, a jej funkcje przejęła Naczelna Rada ds. Opieki Społecznej [General Social Care Council (GSCC)], Rada ds. Szkockich Służb Socjalnych [Scottish Social Services Council (SSSC)], Rada ds. Opieki Społecznej dla Walii [Care Council for Wales (CCW)] i Rada ds. Opieki Społecznej dla Irlandii Północnej [Northern Ireland Social Care Council (NISCC)]²⁹.

Analizując przykład Wielkiej Brytanii, zauważa się istotne zainteresowanie rządu nie tylko sferą programowo-organizacyjną szkolnictwa, ale również jakością samej edukacji. Podobnie jest w innych krajach europejskich. Na przykład w Finlandii zainteresowanie rządu jakością edukacji dotyczy podziału kompetencji w ramach specjalizacji pomiędzy szkołami. Natomiast w Anglii i Szkocji odnosi się ono do standaryzacji programów kształcenia, określających specjalistyczne kompetencje i kwalifikacje zawodowe studiujących³⁰.

Wśród krajów europejskich zauważa się więc różnice w realizowanym systemie edukacji. Do krajów, w których dostrzega się większą ingerencję rządu w plany, programy czy kierunki kształcenia pracowników socjalnych, zalicza się: Austrię, Belgię, Francję, Grecję, Hiszpanię, Polskę, Norwegię, Republikę Czech, Szwajcarię, Wielką Brytanię, Włochy. Natomiast w Danii, Estonii, Finlandii, Niemczech, Słowacji, Słowenii, Szwecji jest bardziej podkreślona autonomia szkół i uczelni, szczególnie w opracowywaniu i realizowaniu programów kształcenia³¹.

Warto również podkreślić, że regulacje w zakresie uznawalności kompetencji i kwalifikacji zawodowych pracownika socjalnego czy pedagoga społecznego bądź innych zawodów społecznych mogą być stosowane przez wyspecjalizowane agendy i organy państwowe. Taka procedura funkcjonuje głównie w krajach o znacznym doświadczeniu w zakresie kształcenia do profesji społecznych³².

²⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Central_Council_for_Education_and_Training_in_Social_Work [dostęp: 25.01.2016].

³⁰ E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 248.

³¹ Tamże; por. Dokument CDPS(97)21: *The initial and further training of social workers taking into account their changing role. Co-ordinated research programme in the social field (1994-1995)*, Rada Europy 1997; J. KORNBECK, *Reflection on the Exportability of Social Pedagogy and its Possible Limits*, „Social Work in Europe” 9 (2002), nr 2; J. KORNBECK, *Postgraduate degrees in social work: report from a European Symposium in Paris 1-2 June 1999*, „Social Work in Europe” 6 (1999), nr 2.

³² E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 250.

Tabela 1. Charakterystyka podstawowych kwalifikacji pracowników socjalnych w Europie

Kraj	Typ szkoły	Okres kształcenia	Uzyskane kwalifikacje
1	2	3	4
Anglia (Wielka Brytania)	uniwersytet	3 lata 4 lata	Diploma in Social Work – BASW
Austria	wyższa szkoła zawodowa	3 lata	Diplom – Sozialarbeiter
Belgia	wyższe szkoły zawodowe – <i>Hogescholen</i>	3 lata BA	Diplome d'Etat
Cypr	Intercollege	3-4 lata BA	Bachelor Degree in Social Work
Czechy	wyższe szkoły zawodowe, uniwersytety	3 lata BA 5 lat MA	
Dania	wyższe szkoły pracy socjalnej	3 lata Dip SW	Socionom/Socialraadgiver
Estonia	uniwersytet	3 lata BA	Bachelor Degree in Social Work
Finlandia	uniwersytet	4 lata BA	Socionom
Francja	wyższe szkoły, uniwersytety	3 lata BA	Diplome d'Etat
Grecja	wyższe szkoły zawodowe	3,5 roku BA	Ptychion
Hiszpania	wyższe szkoły pracy socjalnej	3 lata BA	Diploma
Holandia	wyższe szkoły zawodowe	4 lata BA	Diploma
Irlandia	uniwersytety	4 lata BA	Bachelor in Social Science
Islandia	uniwersytet	4 lata BA	Felagsradgjafi
Litwa	uniwersytety	4 lata BA	Bachelor Degree in Social Work
Luksemburg	Instytut Wyższej Edukacji	3 lata BA	Diplome d'Etat
Niemcy	wyższe szkoły zawodowe (<i>Universities of Applied Sciences</i>), uniwersytety	3/4 lata BA	Diplom – Sozialarbeiter Diplom – Sozialpädagoge
Norwegia	kolegia pracy socjalnej, uniwersytety	3 lata Dip SW	Socionom
Portugalia	uniwersytety	4 lata Dip SW	Diploma
Rumunia	wyższe szkoły zawodowe, uniwersytety	3-4 lata	Diploma
Słowenia	uniwersytety	4 lata Dip SW, BA	Diploma

Szwecja	uniwersytety	3,5 roku BA	Socionom <i>Bachelor of Science in Social Work BA-SSW</i>
Węgry	wyższe kolegia, uniwersytety	3-4 lata BA	Diploma
Włochy	wyższe szkoły, uniwersytety	2,5 roku Dip SW 3 lata BA	Diploma

Źródło: E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 250-251 (modyfikacja autorska o typ szkoły w Grecji)³³.

Harmonizacja europejskiego systemu kształcenia zgodnie z Deklaracją Bolońską wraz krajowymi rozwiązaniami legislacyjnymi, konkretyzującymi formalne wymagania w zakresie wykształcenia pracowników socjalnych, niewątpliwie sprzyja standaryzacji oraz uznawaniu ich kwalifikacji i kompetencji zawodowych, zdobywanych w toku różnych form i kierunków studiów na uczelniach wyższych w Europie³⁴.

³³ Zob. D. KRAMER, H.J. BRAUNS, *Europe*, w: T.D. WATTS, D. ELIOTT, N.S. MAYADAW (red.), *International handbook on social work education*, Westport Connecticut–London: Greenwood Press 1995; A. CAMPANINI, E. FROST (red.), *European social work-commonalities and differences*, Rome: Carocci Publishing 2004; Dokument CDPS(97)21: *The initial and further training of social workers taking into account their changing role*.

³⁴ Por. E. KANTOWICZ, *Praca socjalna w Europie*, s. 252; E. KANTOWICZ, *Edukacyjne wymiary profesjonalizacji pracy socjalnej*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio J., 26 (2013), s. 133-146; A. KOTLARSKA-MICHALSKA, *Przykłady dysfunkcji w kształceniu pracowników socjalnych*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio J., 26 (2013), s. 147-165; ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2008 r., Nr 63, poz. 394); J. KOPEREK, K. RYCHLEWSKA-SZCZEPAŃCZYK, *Proces harmonizacji szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej*, s. 153-171; J. KOPEREK, K. WALIGÓRSKA, *Znaczenie Procesu Bolońskiego*, s. 173-204; J. KOPEREK, *Kwalifikacje pracowników socjalnych podstawą ich warsztatu pracy*, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych*, s. 15-31; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty prawne*, w: M. Z. STEPULAK, J. GORBANIUK (red.), *Wybrane aspekty pracy socjalnej w warsztacie pracownika socjalnego – doświadczenia polsko-niemieckie*, (Centrum Badań nad Rodziną, t. 8, Instytut Nauk o Rodzinie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), Lublin–Eichstätt–Ingolstadt: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium” 2010, s. 23-38; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty społeczne*, w: M.Z. STEPULAK, J. GORBANIUK (red.), *Wybrane aspekty pracy socjalnej w warsztacie pracownika socjalnego*, s. 59-69.

3. SYSTEM KSZTAŁCENIA PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH W POLSCE

3.1. PODSTAWOWE STANDARDY KWALIFIKACYJNE

Funkcjonujący w każdym państwie model pracy socjalnej został wypracowany na podstawie własnych doświadczeń i jest uzależniony od przyjętego modelu społeczeństwa. Doświadczenia polskie w zakresie rozwijania warsztatu pracy pracownika socjalnego mają także swoje specyficzne uwarunkowania. Przyjęty w Polsce model rozwojowy pracy socjalnej oparty jest m.in. na wizji społeczeństwa wspólnot. Swoje uzasadnienie w społeczeństwie polskim ma również zasada solidaryzmu społecznego, wynikająca zarówno z historycznych uwarunkowań, szczególnie uwypuklonych w Ruchu Społecznym „Solidarność”, jak również z aktualnych doświadczeń różnorodnych akcji charytatywnych w Polsce. Społeczeństwo polskie podlega ponadto współczesnym procesom transformacji, demokratyzacji i globalizacji. Związane z nimi również zagrożenia stanowią niewątpliwie nowe wyzwanie dla pracy socjalnej³⁵. Można wyrazić jednak nadzieję, że zawód pracownika socjalnego w Polsce ma szansę zdobyć właściwą mu rangę społeczną i rozwijać się zgodnie z dotychczasowymi doświadczeniami w tym zakresie, zapotrzebowaniem wynikającym ze zmian społecznych i adekwatnym rozwojem polityki społecznej państwa³⁶.

W myśl Deklaracji Bolońskiej podział na studia pierwszego (licencjat), drugiego (magisterium) i trzeciego stopnia (doktorat) został również wprowadzony w Polsce. Od 2010 r. kształcenie na kierunku pracy socjalnej istnieje na poziomie pierwszego stopnia. Po zakończeniu cyklu kształcenia na poziomie licencjackim uczelnie wyższe zaczęły uruchamiać studia z pracy socjalnej na poziomie magisterskim. W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II na

---

³⁵ Por. A. KOPEREK (red.), *Polityka międzynarodowa a globalizacja – wybrane aspekty*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 13 (2012), z. 3; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Możliwości dostępu polskich obywateli do rynków pracy w wybranych krajach Unii Europejskiej*, w: S. DOLATA (red.), *Gospodarka Polski po wejściu do Unii Europejskiej*, Częstochowa: Wydawnictwo „Educator” 2007, s. 285-310; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Perspektywy rozwoju polskiej gospodarki w kontekście uczestnictwa w procesie światowej globalizacji*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 8 (2007), z. 1, s. 65-76; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Dobro wspólne państwa w kontekście światowej globalizacji z perspektywy doświadczeń ordo-liberałów niemieckich*, w: J. KOPEREK, W. BOKAJŁO, R. KUPCZYK, M. WILIŃSKI (red.), *Europejski Przegląd Naukowy*, t. I: *Współczesne problemy Europy*, Częstochowa: Wydawnictwo „Educator” 2008, s. 115-130; A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Rada Europy i Unia Europejska podmiotami kształtującymi europejską politykę społeczną*, w: M. ORZECZOWSKI, E. BRZUSKA (red.), *Świat i Europa we współczesnych stosunkach międzynarodowych – nowe wyzwania*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 12 (2011), z. 8, s. 9-30.

³⁶ Por. A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty społeczne*, s. 59-69.

Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Socjologii uruchomione zostały w roku akademickim 2015-2016 studia magisterskie z pracy socjalnej. W przyszłości z pewnością zostanie stworzona w Polsce – podobnie jak w innych państwach europejskich (m.in. Niemcy, Słowacja) – możliwość kontynuowania tego kierunku na poziomie doktoratu³⁷.

Tak więc w aktualnej sytuacji absolwenci studiów licencyjnych mogą kontynuować kształcenie na studiach magisterskich z pracy socjalnej bądź zdobywać specjalizacje I i II stopnia zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 2 sierpnia 2005 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny³⁸.

Najistotniejsze w polskim prawie socjalnym i określające aktualny porządek prawny w zakresie pracy socjalnej są przede wszystkim dwie ustawy³⁹, tj. ustawa o zatrudnieniu socjalnym z 13 czerwca 2003 r.⁴⁰ oraz ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r. [z późn. zm. 2007, 2009]⁴¹. Do kluczowych aktów prawnych określających kompetencje i normy obowiązujące pracownika socjalnego w zakresie jego warsztatu pracy zalicza się m.in. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 2 sierpnia 2005 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny⁴² oraz z 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych⁴³. Z punktu widzenia rozwijania standardów etycznych pracowników socjalnych w Polsce, znaczące miejsce wśród obowiązujących dokumentów zajmuje Kodeks Etyczny Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych⁴⁴.

---

³⁷ Zob. ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2008 r., Nr 63, poz. 394).

³⁸ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (Dz.U. z 2005 r., Nr 154, poz. 1288, 1289); por. B. KOWALIK, A. STEFAŃSKA, *Krajowy standard kwalifikacji zawodowych. Specjalista pracy socjalnej (244502)*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Departament Rynku Pracy. Europejski Fundusz Społeczny. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich, Radom: Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji (PIB) 2007.

³⁹ Zob. A. KOPEREK, J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty prawne*, s. 23.

⁴⁰ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r., Nr 122, poz. 1143).

⁴¹ Ustawa z 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593; tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362; Dz.U. z 2015 r., poz. 163).

⁴² Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (Dz.U. Nr 154, poz. 1288, 1289).

⁴³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz.U. z 2008 r., Nr 27, poz. 158).

⁴⁴ Kodeks Etyczny Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych, http://ptps.ops.pl/kodeks_etyczny.htm [dostęp: 25.01.2016].

Podstawowe standardy kwalifikacyjne obowiązujące w zatrudnianiu na stanowisku pracownika socjalnego określa ustawa o pomocy społecznej z 12 marca 2004 r.⁴⁵ W ustawie tej (dział III pt. „Organizacja pomocy społecznej”, rozdział II „Pracownicy socjalni”) w art. 116 ust. 1 stwierdza się, że:

„1. Pracownikiem socjalnym może być osoba, która spełnia co najmniej jeden z niżej wymienionych warunków:

- 1) posiada dyplom ukończenia kolegium pracowników służb społecznych⁴⁶;
- 2) ukończyła studia wyższe na kierunku praca socjalna;
- 3) do dnia 31 grudnia 2013 r. ukończyła studia wyższe o specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego na jednym z kierunków:

- a) pedagogika,
- b) pedagogika specjalna,
- c) politologia,
- d) polityka społeczna,
- e) psychologia,
- f) socjologia,
- g) nauki o rodzinie⁴⁷.

3.2. ZACHOWANIE PRAW NABYTYCH W ZAKRESIE UPRAWNIENÍ DO WYKONYWANIA ZAWODU PRACOWNIKA SOCJALNEGO

Przepisy art. 5 ust. 1, 2 i 3 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej odnoszą się do zachowania praw nabytych w zakresie uprawnień do wykonywania zawodu pracownika socjalnego⁴⁸. Art. 5 ust. 1 stwierdza: „Oso-

---

⁴⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593; tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362; Dz.U. z 2015 r., poz. 163); ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. 2007, Nr 48, poz. 320).

⁴⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, art. 2, pkt. 11 (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).

⁴⁷ W ustawie o pomocy społecznej treść przepisu art. 116 ust. 1 pkt 3 odnosi się wyłącznie do osób, które rozpoczęły kształcenie w *specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego* i należy go czytać łącznie z treścią przepisu art. 116 ust. 1a: „Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego określi, w drodze rozporządzenia, wymagane umiejętności, wykaz przedmiotów, minimalny wymiar zajęć dydaktycznych oraz zakres i wymiar praktyk zawodowych dla specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego, realizowanej w szkołach wyższych na kierunkach wymienionych w ust. 1, kierując się koniecznością odpowiedniego przygotowania absolwentów do wykonywania zawodu pracownika socjalnego”. Zob. również rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz.U. z 2008 r., Nr 27, poz. 158).

⁴⁸ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej, art. 5 ust. 1, 2, 3.

by, które przed dniem 1 stycznia 2007 r. otrzymały dyplom wyższej szkoły zawodowej o specjalności praca socjalna, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego”. Przepis dotyczy osób, które przed rokiem 2007 ukończyły wyższą szkołę zawodową prowadzącą kształcenie o specjalności „praca socjalna”. Absolwent takiej szkoły posiada dyplom, którego treść nie wskazuje nazwy kierunku studiów, a jedynie ukończenie specjalności „praca socjalna”. Na podstawie art. 5 ust. 1 jedynie absolwent wyższej szkoły zawodowej, który przed dniem 1 stycznia 2007 r. uzyskał dyplom ukończenia studiów o specjalności praca socjalna (kierunek studiów nie jest w tym przypadku wskazany w treści dyplomu), zachowuje bezterminowo, na zasadach praw nabytych, prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego. Art. 5 ust. 3: „Osoby, które przed dniem 1 stycznia 2008 r. ukończyły lub kontynuowały studia wyższe o specjalności praca socjalna na jednym z kierunków: pedagogika, politologia, polityka społeczna, psychologia, socjologia lub nauki o rodzinie, po uzyskaniu dyplomu ukończenia tych studiów mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego”. Osoby, które w roku 2007 lub we wszystkich poprzedzających ten rok latach ukończyły studia wyższe (licencjackie lub magisterskie) o specjalności „praca socjalna” na wyżej wskazanych kierunkach studiów wyższych, z dniem uzyskania dyplomu ukończenia tych studiów nabyły bezterminowo prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia na tym stanowisku, na zasadach praw nabytych. Z kolei osoby, które przed dniem 1 stycznia 2008 roku dopiero były w trakcie realizacji specjalności „praca socjalna” w ramach wskazanych wyżej kierunków studiów, z dniem uzyskania dyplomu ukończenia tych studiów nabywają bezterminowo prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia na tym stanowisku, na zasadach praw nabytych. Art. 5 ust. 2: „Osoby, które do dnia 1 stycznia 2008 r. otrzymały dyplom uzyskania tytułu zawodowego w zawodzie pracownik socjalny, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego”. Osoby, które do dnia 1 stycznia 2008 r. (we wszystkich poprzedzających ten rok latach) otrzymały dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w zawodzie pracownik socjalny, mogą wykonywać zawód pracownika socjalnego. Oznacza to, że każdy z absolwentów szkoły policealnej (publicznej lub niepublicznej) o uprawnieniach szkoły publicznej) posiadający dyplom potwierdzający uzyskanie kwalifikacji w zawodzie pracownik socjalny wydany przez szkołę publiczną lub szkołę niepubliczną o uprawnieniach szkoły publicznej, zachowuje bezterminowo prawo do wykonywania zawodu pracownika socjalnego oraz zatrudnienia i awansowania na tym stanowisku, na zasadach praw nabytych. Niezależnie od stażu pracy w zawodzie i zmiany miejsc zatrudnienia, a nawet braku stażu pracy w zawodzie, ww. absolwenci szkół policealnych mają zatem nieograniczone terminem prawo

do wykonywania zawodu pracownika socjalnego, podejmowania zatrudnienia na tym stanowisku oraz awansu zawodowego na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej. Nawet w przypadku zmiany przepisów ustawy, powyższe osoby nie utracą w przyszłości dotychczasowych uprawnień do wykonywania tego zawodu z uwagi na uzyskanie „tytułu zawodowego w zawodzie pracownik socjalny” na zasadach praw nabytych⁴⁹.

Uznawanie kwalifikacji w zawodzie regulowanym pracownik socjalny, nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państwach członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, regulują przepisy ustawy o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej z 18 marca 2008 r.⁵⁰ Ustawa ta uznaje kwalifikacje do wykonywania zawodów regulowanych lub działalności, o których mowa w załączniku nr IV do dyrektywy 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych⁵¹. Organem w Polsce wydającym decyzje w sprawie uznania kwalifikacji w zawodzie pracownik socjalny jest minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego (obecnie jest to minister pracy i polityki społecznej). Uznawanie kwalifikacji w zawodzie regulowanym pracownika socjalnego nie dotyczy obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, Konfederacji Szwajcarskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, którzy nabyli kwalifikacje do zawodu pracownika socjalnego kształcąc się w Polsce. Osoby te, uzyskując dyplom potwierdzający ukończenie kształcenia zgodnego z wymogami kwalifikacyjnymi dla zawodu pracownika socjalnego, nabywają tym samym uprawnienia do wykonywania w Polsce tego zawodu⁵².

ZAKOŃCZENIE

Zawód pracownika socjalnego jest odpowiedzią na aktualne potrzeby społeczne, takie jak: ubóstwo, bezrobocie, bezdomność, starość, marginalizacja, dyskry-

---

⁴⁹ J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty prawne*, s. 27-28.

⁵⁰ Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2008 r., Nr 63, poz. 394).

⁵¹ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. UE L 255 z 30.09. 2005, s. 22, ze zm.).

⁵² J. KOPEREK, *Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty prawne*, s. 29.

minacja, uzależnienia itp. Problemy te powstały w wyniku pogłębiających się zjawisk społeczno-ekonomicznych i kulturowych wymagających interwencji socjalnej.

Pracownicy socjalni, by podjąć tak wiele współczesnych wyzwań społecznych, winni być nowoczesnie wykształconymi, etycznymi i doświadczonymi zawodowo oraz gotowymi profesjonalnie stawić czoła nawet najbardziej dotkliwym i skomplikowanym kwestiom społecznym.

Kształcenie w profesji pracownika socjalnego, oparte na krajowych i unijnych standardach edukacyjnych, ma na celu profesjonalne przygotowanie i wdrożenie w warsztat pracy zawodowej. Wykształcenie uniwersyteckie w tym zakresie kontynuowane na drodze ustawicznego podnoszenia profesjonalnych kwalifikacji zmierza do tego, aby pracownicy socjalni mogli owocnie wykonywać swoją profesję zarówno we własnym kraju, jak i w innych państwach europejskich.

BIBLIOGRAFIA

- CAMPANINI A., FROST E. (red.), *European social work-commonalities and differences*, Carrocci Publishing, Rome 2004.
- Centralna Rada ds. Edukacji i Kształcenia w Pracy Socjalnej [Central Council for Education and Training in Social Work (CCETSW)], http://en.wikipedia.org/wiki/Central_Council_for_Education_and_Training_in_Social_Work [dostęp: 25.01.2016].
- Centralna Rada ds. Kształcenia w Pracy Socjalnej [Council for Training in Social Work (CTSW)], <http://archiveshub.ac.uk/data/gb152422col> [dostęp: 25.01.2016].
- Dokument CDPS(97)21: The initial and further training of social workers taking into account their changing role. Co-ordinated research programme in the social field (1994-1995), Rada Europy 1997.
- Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych (Dz.U. UE L 255 z 30.09.2005, s. 22, ze zm.). http://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/regulated-professions/index_pl.htm [dostęp: 25.01.2016].
- <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci> [dostęp: 25.01.2016].
- <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/interpretacje-wybranych-przepisow/kwalifikacje-pracownika-socjalnego/> [dostęp: 25.01.2016].
- <http://www.mpips.gov.pl/praca/bazy-danych-mpips-dla-potrzeb-edukacji-i-pracy/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/> [dostęp: 25.01.2016].
- <http://www.nauka.gov.pl/ogolne-informacje-o-systemie-uznawania-kwalifikacji-zawodo-wych-zgodnie-z-dyrektywa-2005-36-we/co-to-jest-zawod-regulowany-dzialalnosc-regulowana.html> [dostęp: 25.01.2016].
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Zawód_regulowany [dostęp: 25.01.2016].

- KANTOWICZ E., Koncepcje kształcenia do pracy społecznej w ujęciu Aleksandra Kamińskiego, w: E. MARYNOWICZ-HETKA, H. KUBICKA, M. GRANOSIK (red.), *Aleksander Kamiński i jego twórczość pedagogiczna. Dyskusja o przeszłości wobec teraźniejszości i przyszłości*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2004, s. 359-367.
- KANTOWICZ E., *Praca socjalna w Europie. Inspiracje teoretyczne i standardy kształcenia*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 2005.
- KANTOWICZ E., Edukacyjne wymiary profesjonalizacji pracy socjalnej, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*”, Sectio J, 26 (2013), s. 133-146.
- KANTOWICZ E., OLUBIŃSKI A. (red.), *Działanie społeczne w pracy socjalnej na progu XXI wieku*, Toruń: Wydawnictwo Akapit 2003.
- KARVINEN S., POSO T., SATKA M. (red.), *Reconstructing social work research. Finish Methodological Adaptations*, Jakaskyla: SoPhi 1999.
- Kodeks Etyczny Polskiego Towarzystwa Pracowników Socjalnych, http://pts.ops.pl/kodeks_etyczny.htm [dostęp: 25.01.2016].
- KOPEREK A., *Wychowanie prospołeczne jako warunek uczestnictwa obywateli w życiu publicznym*, Warszawa 2007.
- KOPEREK A., *Zaangażowanie społeczne obywateli*, Łódź: Wydawca Adam Koperek 2008.
- KOPEREK A., *Człowiek – Państwo – Świat. Edukacja społeczna obywateli*, Łódź–Gachenbach: Adam Koperek, Kazimierz Piotrowski 2008.
- KOPEREK A., Edukacja patriotyczna w kontekście polskiej kultury narodowej, „*Saeculum Christianum. Pismo Historyczno-Społeczne*” 16 (2009), nr 1, s. 257-267.
- KOPEREK A., Socjalizacja jako proces wychowania do uczestnictwa w życiu społecznym, „*Przedsiębiorczość i Zarządzanie*” 11 (2010), z. 4, s. 139-154.
- KOPEREK A., Wpływ kultury na wychowanie społeczne w procesie socjalizacji, „*Pedagogika Katolicka*” 2010, nr 7, s. 96-101.
- KOPEREK A., *Wychowanie do pojednania. Formatio Catholica*, Łódź–Gachenbach: Adam Koperek, Kazimierz Piotrowski 2010.
- KOPEREK A., Socjalizacja jako społeczno-wychowawczy proces integracji jednostki ze społeczeństwem, „*Pedagogika Katolicka*” 2011, nr 8, s. 261-265.
- KOPEREK A., Edukacja patriotyczna w podstawowych środowiskach wychowawczych: w rodzinie, szkole i społeczności lokalnej, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK (red.), *Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy*, Łódź 2012, s. 63-89.
- KOPEREK A. (red.), *Polityka międzynarodowa a globalizacja – wybrane aspekty*, „*Przedsiębiorczość i Zarządzanie*” 13 (2012) z. 3.
- KOPEREK A., KOPEREK J., *Możliwości dostępu polskich obywateli do rynków pracy w wybranych krajach Unii Europejskiej*, w: S. DOLATA (red.), *Gospodarka Polski po wejściu do Unii Europejskiej*, Częstochowa: Wydawnictwo „Educator” 2007, s. 285-310.
- KOPEREK A., KOPEREK J., *Perspektywy rozwoju polskiej gospodarki w kontekście uczestnictwa w procesie światowej globalizacji*, „*Przedsiębiorczość i Zarządzanie*” 8 (2007), z. 1, s. 65-76.
- KOPEREK A., KOPEREK J., *Dobro wspólne państwa w kontekście światowej globalizacji z perspektywy doświadczeń ordo-liberałów niemieckich*, „*Europejski Przegląd Naukowy*” 2008, t. 1: *Współczesne problemy Europy*, s. 115-130.

- KOPEREK A., KOPEREK J., Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty społeczne, w: M.Z. STEPULAK, J. GORBANIUK (red.), Wybrane aspekty pracy socjalnej w warsztacie pracownika socjalnego – doświadczenia polsko-niemieckie, (Centrum Badań nad Rodziną, t 8, Instytut Nauk o Rodzinie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), Lublin–Eichstätt–Ingolstadt: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium” 2010, s. 59-69.
- KOPEREK A., KOPEREK J., Rada Europy i Unia Europejska podmiotami kształtującymi europejską politykę społeczną, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 12 (2011), z. 8, s. 9-30.
- KOPEREK A., KOPEREK J. (red.), Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy, Łódź 2012.
- KOPEREK J., Warsztat pracownika socjalnego w Polsce. Aspekty prawne, w: M.Z. STEPULAK, J. GORBANIUK (red.), Wybrane aspekty pracy socjalnej w warsztacie pracownika socjalnego – doświadczenia polsko-niemieckie, (Centrum Badań nad Rodziną, t. 8, Instytut Nauk o Rodzinie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II), Lublin–Eichstätt–Ingolstadt: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium” 2010, s. 23-38.
- KOPEREK J., Kwalifikacje pracowników socjalnych podstawą ich warsztatu pracy, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy, Łódź 2012, s. 15-31.
- KOPEREK J., RYCHLEWSKA-SZCZEPAŃCZYK K., Proces harmonizacji szkolnictwa wyższego w Unii Europejskiej, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy, Łódź 2012, s. 153-171.
- KOPEREK J., RYCHLEWSKA-SZCZEPAŃCZYK K., Polityka edukacyjna między dwoma modelami: polskim i francuskim – szkolnictwo wyższe, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy, Łódź 2012, s. 205-218.
- KOPEREK J., WALIGÓRSKA K., Znaczenie Procesu Bolońskiego dla rozwoju europejskiej polityki edukacyjnej, w: A. KOPEREK, J. KOPEREK, Polityka edukacyjna. Rozwój kwalifikacji pracowników socjalnych – konteksty i perspektywy, Łódź 2012, s. 173-204.
- KORNBECK J., Postgraduate degrees in social work: report from a European Symposium in Paris 1-2 June 1999, „Social Work in Europe” 6 (1999), nr 2.
- KORNBECK J., Reflection on the Exportability of Social Pedagogy and its Possible Limits, „Social Work in Europe” 9 (2002), nr 2.
- KORNBECK J., Researching social work professionalisation in the context of European integration, „Social Work in Europe” 5 (1999), nr 3.
- KOTLARSKA-MICHALSKA A. (red.), Obszary pracy socjalnej w teorii i praktyce, Poznań: Wydawnictwo UAM 2002.
- KOTLARSKA-MICHALSKA A., Przykłady dysfunkcji w kształceniu pracowników socjalnych, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, Sectio J, 26 (2013), s. 147-165.
- KOWALIK B., STEFAŃSKA A., Krajowy standard kwalifikacji zawodowych. Specjalista pracy socjalnej (244502), Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Departament Rynku Pracy. Europejski Fundusz Społeczny. Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich, Radom: Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji (PIB) 2007.
- KRAMER D., BRAUNS H.J., Europe, w: T.D. WATTS, D. ELIOTT, N.S. MAYADAW (red.), International handbook on social work education, Westport, Connecticut–London: Greenwood Press 1995.

- LABONTE-ROSET Ch., The European Higher Education Area and Research Orientated Social Work Training, referat wygłoszony na Międzynarodowym Seminarium Social Work Education in Europe – Towards a Stronger Research-Oriented, 31 March – 4 April, Hochschule Magdeburg 2004.
- LORENZ W., Social work and Bologna process, „Social Work & Society” 3 (2005), 2.
- MARYNOWICZ-HETKA E., Badanie – działanie – kształcenie. Wybrane problemy analizy i przygotowania do działania, w: A. KOTLARSKA-MICHALSKA (red.), Obszary pracy socjalnej w teorii i praktyce, Poznań: Wydawnictwo UAM 2002.
- MELOSİK Z., Uniwersytet i społeczeństwo. Dyskursy wolności, wiedzy i władzy, Poznań: Wydawnictwo Wolumin 2002.
- MIELCZAREK A., Dokąd zmierza praca socjalna w XXI wieku?, „Vladislavia” 2002, nr 13.
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 sierpnia 2005 r. w sprawie specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny (Dz.U. Nr 154, poz. 1288, 1289).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 stycznia 2008 r. w sprawie specjalności przygotowującej do zawodu pracownika socjalnego realizowanej w szkołach wyższych (Dz.U. z 2008 r., Nr 27, poz. 158).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. z 2014 r., poz. 1145).
- SALUSTOWICZ P., Wyższe kształcenie zawodowe pracowników socjalnych w Niemczech, „Praca Socjalna” 1993, nr 4.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz.U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r., Nr 122, poz. 1143).
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2004 r., Nr 64, poz. 593; tekst jedn.: Dz.U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1362; Dz.U. z 2015 r., poz. 163).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2007 r., Nr 48, poz. 320).
- Ustawa z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. z 2008 r., Nr 63, poz. 394).
- Ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r., Nr 40, poz. 229).
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej (Dz.U. z 2015 r., poz. 1310).
- Zalecenie Komisji Wspólnot Europejskich z dnia 29 października 2009 r. w sprawie stosowania Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 (Dz.U. L 292, 10/11/2009 P. 0031-0047).
- Zawód regulowany – definicja zawodu regulowanego w rozumieniu dyrektywy 2005/36 – czasopisma.beck.pl [dostęp: 25.01.2016].

SYSTEMY KSZTAŁCENIA
W ZAKRESIE KWALIFIKACJI I KOMPETENCJI
PRACOWNIKÓW SOCJALNYCH
W WYBRANYCH PAŃSTWACH EUROPEJSKICH

Streszczenie

Kształcenie pracowników socjalnych, oparte na krajowych i unijnych standardach edukacyjnych, ma na celu zdobycie przez nich kwalifikacji i kompetencji zawodowych oraz taki rozwój tej profesji, aby sprostała ona społecznym wyzwaniom współczesnego społeczeństwa. Analizowane zagadnienie europejskiego systemu kształcenia pracowników socjalnych jest przedstawione w kontekście regulacji prawnych w wybranych państwach europejskich.

W tym kontekście wydaje się wartościowe poznanie podstawowych kwalifikacji i kompetencji pracowników socjalnych uzyskanych w ramach kształcenia w wybranych państwach europejskich. Zaprezentowane studium analizuje tę problematykę z uwzględnieniem polskich standardów. Istnieje potrzeba z jednej strony implementacji ustawodawstwa unijnego do polskiego prawodawstwa, a z drugiej każde państwo ma prawo do stosowania właściwych dla swojego systemu kształcenia pracowników socjalnych własnych rozwiązań, określając standardy kwalifikacji tej grupy zawodowej. Istnieje więc potrzeba aktualizacji i rozwoju standardów kształcenia w zakresie przygotowania do zawodu pracownika socjalnego w Polsce korzystając ze standardów unijnych, państw członkowskich UE oraz państw europejskich nienależących do UE. Prezentowany artykuł zwraca uwagę na te uwarunkowania i stara się przedstawić powyższe standardy w kontekście europejskich i krajowych standardów edukacyjnych.

Słowa kluczowe: europejskie systemy kształcenia; harmonizacja szkolnictwa wyższego; kwalifikacje i kompetencje pracowników socjalnych